

Τρέχων τίτλος: ΕΘΝΟΤΙΚΗ ΕΝΔΟ-ΟΜΑΔΙΚΗ ΕΥΝΟΙΑ

Εθνοτική ενδο-ομαδική εύνοια σε φοιτητές ελληνικής καταγωγής.

Τμήμα Ψυχολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Περίληψη

Στην παρούσα μελέτη εξετάζεται το φαινόμενο της ενδο-ομαδικής εύνοιας, όπως αυτό εμφανίζεται σε σχέση με την εθνοτική ομάδα, σε φοιτητές ελληνικής καταγωγής. Με βάση την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, αναμενόταν ότι οι φοιτητές θα εκφράσουν θετικότερες στάσεις προς τα μέλη της ενδο-ομάδας και λιγότερο θετικές προς τα μέλη της εξω-ομάδας. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 16 φοιτητές, οκτώ άνδρες και οκτώ γυναίκες, οι οποίοι ισοκατανεμήθηκαν σε δύο ομάδες, την πειραματική ομάδα και την ομάδα ελέγχου, και στους οποίους χορηγήθηκε αυτοσχέδια κλίμακα μέτρησης στάσεων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι συμμετέχοντες, σε συμφωνία με τη βιβλιογραφία, εξέφρασαν λιγότερο θετικές στάσεις προς την εξω-ομάδα χωρίς όμως το αποτέλεσμα αυτό να είναι στατιστικά σημαντικό.

Λέξεις-κλειδιά: ενδο-ομαδική εύνοια, εθνοτικές ομάδες, πειραματική έρευνα

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	4
Το φαινόμενο της ενδο-ομαδικής εύνοιας	4
Ερευνητικοί στόχοι και υποθέσεις	6
Μέθοδος	8
Συμμετέχοντες	8
Μέσα συλλογής δεδομένων	8
Διαδικασία	10
Στατιστική επεξεργασία	10
Αποτελέσματα	11
Συζήτηση	12
Βιβλιογραφία	14
Παράρτημα	15

Εθνοτική ενδο-ομαδική εύνοια σε φοιτητές ελληνικής καταγωγής

Το φαινόμενο της ενδο-ομαδικής εύνοιας

Ένα από τα πειράματα με τη μεγαλύτερη επιρροή στην έρευνα για τις διατομικές και διομαδικές σχέσεις είναι το υπόδειγμα των ελαχίστων ομάδων. Το υπόδειγμα αυτό αναφέρεται στην πειραματική μεθοδολογία που διερευνά την επίδραση της κοινωνικής κατηγοριοποίησης στη συμπεριφορά. Στο αρχικό πείραμα ο Tajfel και οι συνεργάτες του (όπ. αναφ. στο Otten, 2016) χώρισαν τους συμμετέχοντες σε δύο ομάδες με τυχαίο τρόπο, αλλά με την πρόφαση ότι χωρίστηκαν στη βάση των προτιμήσεών τους για δύο πίνακες ζωγραφικής. Οι συμμετέχοντες γνώριζαν μόνο σε ποια ομάδα ανήκαν οι ίδιοι και οι ταυτότητες των μελών τόσο της δικής τους (ενδο-ομάδα) όσο και της άλλης ομάδας (εξω-ομάδα) συγκαλύπτονταν με τη χρήση κωδικών αριθμών. Σκοπός του πειράματος ήταν να δουν αν οι συμμετέχοντες θα μοιράσουν τους χρηματικούς πόρους, που τους δόθηκαν σε ζεύγη, ισότιμα σε μέλη της ενδο-ομάδας και της εξω-ομάδας, αν θα αναζητήσουν το μέγιστο δυνατό κοινό κέρδος ή αν θα προτιμήσουν να μεγιστοποιήσουν το κέρδος για την ενδο-ομάδα. Από τα αποτελέσματα φάνηκε ότι οι συμμετέχοντες έδειξαν σαφή προτίμηση προς τα μέλη της ομάδας τους και μάλιστα σε πολλές περιπτώσεις θυσιάσαν το μέγιστο κέρδος που θα μπορούσαν να επιτύχουν για την ομάδα τους με στόχο να μεγιστοποιήσουν τη διαφορά μεταξύ των δύο ομάδων.

Η έρευνα αυτή έδειξε ότι η ιδιότητα του μέλους, ακόμη και όταν αφορά σε μία ελάχιστη ομάδα, χωρίς ιδιαίτερη σημασία για το άτομο, αποτελεί επαρκή συνθήκη για τη θετικότερη αντιμετώπιση των μελών της ενδο-ομάδας, κάτι που οδήγησε στη σκέψη πως η υπαγωγή σε πραγματικές ομάδες και κατηγορίες θα έχει σημαντικές επιπτώσεις στην καθημερινή ζωή. Έτσι, διατυπώθηκαν δύο θεωρίες με στόχο να εξηγήσουν αλλά και να προβλέψουν τις επιπτώσεις της κοινωνικής κατηγοριοποίησης.

Η θεωρία της κοινωνικής ταυτότητας αναφέρεται στη δόμηση ενός κοινού αυτοπροσδιορισμού σε όρους ιδιοτήτων που προσδιορίζουν μια ενδο-ομάδα. Βασίζεται στην έννοια της κοινωνικής ταυτότητας, δηλαδή εκείνες της πτυχές της αυτοαντίληψης που πηγάζουν από τη συμμετοχή σε κοινωνικές ομάδες μαζί με την αξία και τη συναισθηματική σημαντικότητα που συνοδεύει το αίσθημα του ανήκειν (Turner, 1982).

Η θεωρία της αυτο-κατηγοριοποίησης υποστηρίζει πως η διαδικασία της κατηγοριοποίησης του εαυτού ως μέλους μιας ομάδας δημιουργεί κοινωνική ταυτότητα και συγκεκριμένου τύπου συμπεριφορές. Συγκεκριμένα, η κατηγοριοποίηση οδηγεί σε επίταση των ομοιοτήτων μεταξύ των ατόμων που ανήκουν στην ίδια κατηγορία και των διαφορών μεταξύ των ατόμων που ανήκουν σε διαφορετικές κατηγορίες (Valk & Karu, 2001). Όταν οι διαφορές μεταξύ των ομάδων είναι προεξέχουσες και συνεπώς οι ομάδες είναι επαρκώς διακριτές, τότε η επίτασή τους οδηγεί σε στερεοτυπικές αντιλήψεις και για τις δύο ομάδες. Γνωρίσματα που είναι στερεοτυπικά για την ενδο-ομάδα μπορεί να αποδοθούν και στον εαυτό και όταν αυτά είναι θετικά, δηλαδή το άτομο θεωρεί την ομάδα του αξιολογικά ανώτερη, ενισχύεται η κοινωνική ταυτότητα και το άτομο προβαίνει σε θετική αυτοαξιολόγηση (Hogg & Vaughan, 2010).

Σύμφωνα με τη θεωρία της κοινωνικής ταυτότητας η διάκριση ανάμεσα στην ενδο-ομάδα και την εξω-ομάδα αφορά σε κάθε είδους κοινωνικών ομάδων, συμπεριλαμβανομένου του φύλου, της εθνότητας και της θρησκείας. Συγχρόνως, φαίνεται ότι ο βαθμός προτίμησης προς την ενδο-ομάδα, ή αλλιώς η ενδο-ομαδική εύνοια, σχετίζεται θετικά με την κοινωνική θέση και αποδοχή της ομάδας από άλλες ομάδες. Αξίζει, όμως, να σημειωθεί πως η προτίμηση και η εύνοια προς την ενδο-ομάδα δεν συνεπάγεται εχθρότητα ή μίσος προς την εξω-ομάδα. Τα άτομα απλώς δείχνουν υψηλή προτίμηση για τη δική τους ομάδα και χαμηλότερη για την άλλη (Griffiths & Nesdale, 2006). Αρνητική στάση και όχι

απλώς λιγότερο θετική είναι πιθανό να εκδηλωθεί σε περιπτώσεις στις οποίες η εξω-ομάδα γίνεται αντιληπτή ως ανταγωνιστική ή απειλητική (Valk & Karu, 2001).

Σχετικά με τη διαφοροποίηση ανάμεσα στη δική μας εθνοτική ομάδα και σε άλλες, έχουν βρεθεί δύο διαστάσεις της εθνοτικής ταυτότητας, η εθνική περηφάνια και η εθνική διαφοροποίηση. Η πρώτη αναφέρεται στο αίσθημα δεσμού με την ομάδα ως σύνολο, στα συναισθήματα και τις στάσεις που σχετίζονται με το αίσθημα του ανήκειν καθώς και στο ενδιαφέρον για την κουλτούρα, την ιστορία και τα έθιμα της ομάδας. Η δεύτερη περιγράφει την επιθυμία του ατόμου να διακρίνει μεταξύ των διαφόρων εθνοτικών ομάδων τόσο ως προς συγκεκριμένα όσο και ως προς αφηρημένα χαρακτηριστικά γνωρίσματα και με βάση αυτή τη διάκριση να προτιμά να αλληλεπιδρά με άτομα που ανήκουν στην ίδια ομάδα με το ίδιο. Οι δύο αυτές διαστάσεις από κοινού δημιουργούν τις προϋποθέσεις για την εκδήλωση ενδο-ομαδικής εύνοιας (Valk & Karu, 2001).

Οι Griffiths και Nesdale (2006) μελέτησαν τις στάσεις παιδιών προς τα μέλη της κυρίαρχης εθνοτικής ομάδας και δύο άλλων μειονοτικών εθνοτικών ομάδων της Αυστραλίας, εκ των οποίων η μία ήταν ιδιαίτερα σεβαστή και η άλλη λιγότερο αποδεκτή, και έδειξαν ότι τα παιδιά που ανήκαν στην κυρίαρχη εθνοτική ομάδα διατηρούσαν πιο θετικές στάσεις απέναντι στα μέλη της ομάδας τους σε σχέση με τα μέλη των άλλων ομάδων. Αντίθετα, τα μέλη της σεβαστής μειονοτικής ομάδας δε διαφοροποίησαν ανάμεσα στη δική τους και την κυρίαρχη ομάδα αλλά, όπως και τα μέλη της κυρίαρχης ομάδας, έδειξαν σημαντικά χαμηλότερη προτίμηση προς τη μη αποδεκτή εθνοτική ομάδα.

Ερευνητικοί στόχοι και υποθέσεις

Η παρούσα έρευνα έχει στόχο να εξετάσει εάν εμφανίζεται το φαινόμενο της ενδο-ομαδικής εύνοιας σε φοιτητές ελληνικής καταγωγής. Η επιλογή της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας για τη διεξαγωγή του πειράματος βασίστηκε στο γεγονός ότι δεν έχουν

βρεθεί σημαντικές διακυμάνσεις στα εκφραζόμενα επίπεδα ενδο-ομαδικής εύνοιας σε διαφορετικές ηλικιακές ομάδες. Η ενδο-ομαδική εύνοια φαίνεται να είναι λίγο εντονότερη στα παιδιά κάτω των επτά ετών και έπειτα να εμφανίζει μικρή μείωση χωρίς όμως να παύει να υφίσταται. Μία πιθανή εξήγηση είναι πως σε αυτή την ηλικία αρχίζουν να βλέπουν τα μέλη των ομάδων μεμονωμένα ως διαφορετικά άτομα αντί απλώς ως μέλη μιας κατηγορίας. Ίσως όμως η μείωση να μην είναι πραγματική και να οφείλεται στην αύξηση της επιθυμίας του ατόμου για κοινωνική αποδοχή (Griffiths & Nesdale, 2006).

Καταλήγοντας, με βάση όσα προαναφέρθηκαν, υποθέτουμε ότι οι φοιτητές θα εκφράσουν λιγότερο θετικές στάσεις προς άτομα διαφορετικής εθνοτικής προέλευσης και πιο θετικές προς άτομα της ενδο-ομάδας. Για τη μελέτη του φαινομένου ακολουθήθηκε η πειραματική μεθοδολογία και συγκροτήθηκαν δύο ομάδες συμμετεχόντων που εκτέθηκαν σε διαφορετικά ερεθίσματα. Η πρώτη ομάδα Ελλήνων φοιτητών κλήθηκε να απαντήσει σε μια σειρά υποθετικών σεναρίων με πρωταγωνιστές άτομα μη ελληνικής καταγωγής (πειραματική ομάδα), ενώ η δεύτερη κλήθηκε να απαντήσει σε σενάρια στα οποία οι πρωταγωνιστές ήταν άτομα επίσης ελληνικής καταγωγής (ομάδα ελέγχου).

Μέθοδος

Συμμετέχοντες

Στην έρευνα συμμετείχαν 16 φοιτητές της Φιλοσοφικής Σχολής Αθηνών ηλικίας 18 έως 29 ετών (οι μέσοι όροι και οι τυπικές αποκλίσεις της ηλικίας για κάθε ομάδα αλλά και για το σύνολο των συμμετεχόντων παρουσιάζονται στον Πίνακα 1), που φοιτούσαν σε τμήματα φιλολογίας και ιστορίας, και οι οποίοι συγκρότησαν δύο ομάδες. Οι ομάδες ήταν ισοπληθείς και αποτελούνταν από τέσσερις άνδρες και τέσσερις γυναίκες η καθεμιά. Η ένταξη του κάθε συμμετέχοντα στην πειραματική ή την ομάδα ελέγχου έγινε αρχικά με βάση το φύλο, έτσι ώστε να υπάρχει ίσος αριθμός ανδρών και γυναικών σε κάθε ομάδα, και δεύτερον με βάση το τμήμα φοίτησης, σε μια προσπάθεια συνταιριάσματος των συμμετεχόντων. Οι συμμετέχοντες επιλέχθηκαν με κριτήριο να μην έχουν παρακολουθήσει μαθήματα ψυχολογίας και να έχουν ελληνική καταγωγή.

Πίνακας 1

Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις ηλικίας για το σύνολο των συμμετεχόντων και ανά ομάδα

	N	M.O.	T.A.
Σύνολο	16	22,06	3,34
Πειραματική ομάδα	8	22,63	3,96
Ομάδα ελέγχου	8	21,50	2,73

Μέσα συλλογής δεδομένων

Η συλλογή των ερευνητικών δεδομένων έγινε με τη χρήση ενός αυτοσχέδιου εργαλείου μέτρησης στάσεων. Το εργαλείο αυτό αποτελείται από τέσσερα υποθετικά σενάρια, καθένα από τα οποία ακολουθείται από ένα ερώτημα στο οποίο ο συμμετέχων

καλείται να απαντήσει δηλώνοντας την προτίμησή του σε μία πεντάβαθμη κλίμακα Likert. Τα σενάρια αποτελούν έναν άδηλο τρόπο μέτρησης στάσεων που οδηγεί σε πιο ρεαλιστικές μετρήσεις (Griffiths & Nesdale, 2006).

Η ιδέα χρήσης σεναρίων για τη μέτρηση της ενδο-ομαδικής εύνοιας βασίστηκε στη δοκιμασία Street. Στη δοκιμασία αυτή παρουσιάζεται μια σειρά σπιτιών, εκ των οποίων το πρώτο θεωρείται ως το σπίτι του συμμετέχοντα, στα οποία ο συμμετέχων καλείται να τοποθετήσει μια σειρά οικογενειών διαφορετικής εθνοτικής προέλευσης. Στη συνέχεια, υπολογίζεται σε τι απόσταση από το δικό του σπίτι τοποθέτησε κάθε οικογένεια (Valk & Karu, 2001).

Στην παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκαν δύο λεκτικές και δύο οπτικές μετρήσεις. Τα σενάρια ήταν ίδια και για τις δύο ομάδες με τη διαφορά ότι στην πειραματική ομάδα οι ήρωες των σεναρίων είχαν ξενικά ονόματα ενώ στην ομάδα ελέγχου ελληνικά (τα σενάρια παρουσιάζονται στο Παράρτημα). Έτσι, οι συμμετέχοντες στην ομάδα ελέγχου θα καλούνταν να αξιολογήσουν μέλη της ενδο-ομάδας, ενώ στην πειραματική μέλη μιας εξω-ομάδας. Ο προσδιορισμός της εξω-ομάδας δεν ήταν σαφής για δύο λόγους. Πρώτον, για να μην υπάρχει ο κίνδυνος ορισμένοι συμμετέχοντες να έχουν στερεότυπα και προκαταλήψεις για κάποια συγκεκριμένη εξω-ομάδα και δεύτερον, γιατί στα αρχικά πειράματα με ελάχιστες ομάδες χωρίς ιδιαίτερη σημασία για τα άτομα υπήρξε ενδο-ομαδική εύνοια, επομένως πληρούνται οι ελάχιστες προϋποθέσεις για την ανάδυσή της, αφού οι συμμετέχοντες στην πειραματική ομάδα θα αντιληφθούν τη διαφορά στην ομάδα έστω κι αν αυτή δεν είναι σαφώς προσδιορισμένη.

Διαδικασία

Για τη διεξαγωγή της έρευνας ακολουθήθηκε η πειραματική μέθοδος. Οι συμμετέχοντες ισοκατανεμήθηκαν σε δύο ομάδες, μία πειραματική και μία ομάδα ελέγχου. Σε αυτόν τον πειραματικό σχεδιασμό η ανεξάρτητη μεταβλητή ήταν το είδος της ομάδας στην οποία εντάχθηκε το κάθε άτομο και συνεπώς το ερωτηματολόγιο που απάντησε και η εξαρτημένη μεταβλητή ο βαθμός προτίμησης-εύνοιας που προέκυψε από τη μέτρηση.

Η διαδικασία συλλογής των δεδομένων πραγματοποιήθηκε στο χώρο της Φιλοσοφικής Σχολής και η επιλογή των ατόμων που θα αποτελούσαν το δείγμα της έρευνας ήταν συμπτωματική και η συμμετοχή τους εθελοντική. Αφού πρώτα διαπιστωνόταν εάν ο εκάστοτε συμμετέχοντας πληρούσε τα κριτήρια συμμετοχής, τους ζητήθηκε να συμπληρώσουν ένα σύντομο ερωτηματολόγιο που αφορούσε στην ικανότητα λήψης αποφάσεων (Hogg & Vaughan, 2010). Υπήρχε η διαβεβαίωση πως η συμμετοχή τους ήταν ανώνυμη και πως δεν υπήρχαν σωστές και λανθασμένες απαντήσεις, συνεπώς μπορούσαν να απαντήσουν με ειλικρίνεια και με βάση την προτίμησή τους. Η διαδικασία της αρχικής ενημέρωσης μαζί με τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου διήρκεσε περίπου πέντε λεπτά και κατόπιν οι συμμετέχοντες, εφόσον το ήθελαν, ενημερώθηκαν για τον πραγματικό σκοπό της έρευνας.

Στατιστική επεξεργασία

Για τη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πακέτο PSPP. Έγινε σύγκριση των μέσων όρων των δύο ομάδων (πειραματική και ομάδα ελέγχου) με τη διεξαγωγή ενός t-test για ανεξάρτητα ισοπληθή δείγματα για επίπεδο σημαντικότητας $\alpha < 0.05$.

Αποτελέσματα

Στόχος της ανάλυσης ήταν η σύγκριση της πειραματικής ομάδας και της ομάδας ελέγχου και ο εντοπισμός πιθανών διαφορών. Οι μέσοι όροι και οι τυπικές αποκλίσεις των δύο ομάδων παρουσιάζονται στον Πίνακα 2. Για να συγκριθούν οι βαθμολογίες των δύο ομάδων εφαρμόστηκε η μέθοδος t-test για ανεξάρτητα δείγματα, με ανεξάρτητη μεταβλητή το είδος της ομάδας και εξαρτημένη το βαθμό προτίμησης προς την αξιολογούμενη ομάδα (ενδο-ομαδική εύνοια). Δεν βρέθηκε στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο ομάδων, αφού $F(14) = 4,44$, $p = 0,054$.

Πίνακας 2

Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις των βαθμολογιών ανά ομάδα

Ομάδα	Μ.Ο.	Τ.Α.
Πειραματική ομάδα	14,38	3,70
Ομάδα ελέγχου	15,00	1,41

Συζήτηση

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να συγκριθούν οι στάσεις φοιτητών ελληνικής καταγωγής προς άτομα που ανήκουν στην ίδια και σε διαφορετική εθνοτική ομάδα. Τα ευρήματα συμφωνούν εν μέρει με τη βιβλιογραφία καθώς οι συμμετέχοντες αξιολόγησαν πιο θετικά τα μέλη της ενδο-ομάδας, αφού ο μέσος όρος της ομάδας ελέγχου ήταν μεγαλύτερος από αυτόν της πειραματικής ομάδας. Παρόλα αυτά, σε αντίθεση με τη βιβλιογραφία (Griffiths & Nesdale, 2006), στην παρούσα έρευνα δεν φάνηκε στατιστικά σημαντικότερη προτίμηση προς την ενδο-ομάδα σε σχέση με την εξω-ομάδα, αν και το αποτέλεσμα αυτό είναι οριακά μη σημαντικό. Συνεπώς, από τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως η ερευνητική υπόθεση δεν υποστηρίζεται και άρα απορρίπτεται υπέρ της μηδενικής υπόθεσης, αφού δεν παρατηρείται στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στις στάσεις που εξέφρασε η πειραματική ομάδα και η ομάδα ελέγχου.

Συγχρόνως, ιδιαίτερο ενδιαφέρον προκαλεί η αρκετά μεγάλη διαφορά στην τυπική απόκλιση των δύο ομάδων. Η μεγάλη τυπική απόκλιση στην πειραματική ομάδα είναι ενδεικτική της ασυμφωνίας μεταξύ των συμμετεχόντων σχετικά με την αξιολόγηση και έκφραση προτίμησης όταν πρόκειται για άτομα που ανήκουν σε διαφορετικές εθνοτικές ομάδες. Ωστόσο, δεν είναι σαφές αν αυτή η ασυμφωνία είναι αποτέλεσμα των περιορισμών στη δειγματοληψία και άρα αποτελεί στατιστικό σφάλμα ή αν σχετίζεται με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων όπως ο βαθμός εξοικείωσης και αλληλεπίδρασης με άτομα διαφορετικής εθνότητας.

Τα αποτελέσματα αυτά είναι πιθανό να οφείλονται σε ορισμένους περιορισμούς της έρευνας. Οι σημαντικότεροι από αυτούς είναι το μικρό μέγεθος του δείγματος που χρησιμοποιήθηκε για τη διεξαγωγή της έρευνας και ο τρόπος δειγματοληψίας, αφού αυτή δεν

ήταν τυχαία. Επιπρόσθετα, είναι σημαντικό να αναφερθεί πως το εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για τη συλλογή των ερευνητικών δεδομένων είναι αυτοσχέδιο και δεν συνοδεύεται από συγκεκριμένους δείκτες αξιοπιστίας και εγκυρότητας. Η κατασκευή του βασίστηκε σε μία ήδη υπάρχουσα δοκιμασία (Valk & Karu, 2001), όμως αυτό δε συνεπάγεται την εγκυρότητά του. Επομένως, θα ήταν χρήσιμο να διερευνηθούν τα ψυχομετρικά χαρακτηριστικά της κλίμακας και να επαναληφθεί η έρευνα σε μεγαλύτερο και πιο αντιπροσωπευτικό δείγμα.

Βιβλιογραφία

- Griffiths, J. A., & Nesdale, D. (2006). In-group and out-group attitudes of ethnic majority and minority children. *International Journal of Intercultural Relations*, *30*, 735-749. doi: 10.1016/j.ijintrel.2006.05.001
- Hogg, M. A., & Vaughan, G. M. (2010). *Κοινωνική ψυχολογία*. (επιμ. ελληνικής έκδοσης: Α. Χαντζή). Αθήνα: Gutenberg. [έτος πρωτότυπης έκδοσης: 2008]
- Otten, S. (2016). The minimal group paradigm and its maximal impact in research on social categorization. *Current Opinion in Psychology*, *11*, 85-89. doi: 10.1016/j.copsyc.2016.06.010
- PSPP (χ.χ.). Ανακτήθηκε από <https://sourceforge.net/projects/pspp4windows/>
- Turner, J. C. (1982). Towards a cognitive redefinition of the social group. In H. Tajfel (Ed.), *Social identity and intergroup relations* (pp. 15-40). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Valk, A., & Karu, K. (2001). Ethnic attitudes in relation to ethnic pride and ethnic differentiation. *The Journal of Social Psychology*, *141*(5), 583-601. doi: 10.1080/00224540109600573

Παράρτημα

Τα σενάρια που χρησιμοποιήθηκαν για τη συλλογή των ερευνητικών δεδομένων. (Σε καθένα από αυτά το πρώτο από τα δύο ονόματα που δίνεται αφορά στην πειραματική ομάδα και το δεύτερο στην ομάδα ελέγχου).

1. Διαβάστε την παρακάτω ιστορία.

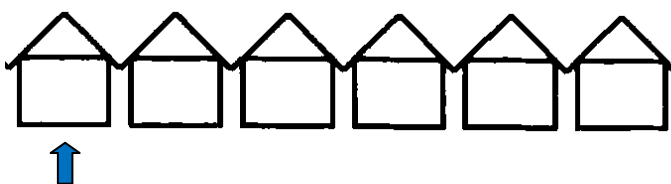
Είναι απόγευμα Κυριακής. Ο Αντρέι / Ανδρέας, μαθητής της Γ' Γυμνασίου, έχει μόλις καθίσει στο γραφείο του προκειμένου να ετοιμάσει τα μαθήματα της επόμενης ημέρας, όταν λαμβάνει μήνυμα από τους φίλους του που του προτείνουν να τους ακολουθήσει σε έξοδο. Ο Αντρέι / Ανδρέας αμέσως δέχεται την πρόσκληση.

Το βράδυ επιστρέφει αργά στο σπίτι και δεν έχει όρεξη για διάβασμα. Αποφασίζει να ξυπνήσει νωρίτερα το πρωί για να διαβάσει έστω και ορισμένα από τα μαθήματά του. Παρόλα αυτά, το πρωί ξυπνά αργά και ίσα που προλαβαίνει την πρώτη σχολική ώρα.

Έχοντας γνώση του παραπάνω περιστατικού, από το 1 έως το 5, πόσο αυστηρά κρίνετε ότι θα πρέπει να αντιμετωπιστεί ο συγκεκριμένος μαθητής από τους εκπαιδευτικούς του σχολείου; (Κυκλώστε την απάντησή σας)

1	2	3	4	5
Καθόλου αυστηρά (καμία επίπτωση/τιμωρία)				Πάρα πολύ αυστηρά

2. Ο Χακάν / Κωνσταντίνος πρόκειται να μετακομίσει στη γειτονιά σας μαζί με την οικογένειά του. Σε ποιο από τα εικονιζόμενα σπίτια θα προτιμούσατε να μείνει; (Εκτός του πρώτου σπιτιού που είναι το δικό σας, σημειώστε ένα από τα υπόλοιπα 5)

Το δικό σας σπίτι

3. Είστε υπεύθυνος/-η προσωπικού μιας εταιρείας. Πρόκειται να προσλάβετε έναν υπάλληλο για το οικονομικό τμήμα. Ο Αμίρ / Πέτρος, 30 ετών, απόφοιτος του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, είναι ένας από τους υποψήφιους για τη θέση.

Πόσο θετικός/-ή θα ήσαστε για να τον προσλάβετε; (Κυκλώστε την απάντησή σας στην παρακάτω κλίμακα)

1	2	3	4	5
Καθόλου				Πάρα πολύ

4. Υποθέστε ότι επισκέπτεστε το σινεμά για να παρακολουθήσετε μια ταινία που θέλετε εδώ και καιρό. Φτάνοντας στο εκδοτήριο ενημερώνεστε ότι υπάρχουν μόνο πέντε διαθέσιμα εισιτήρια. Παρακάτω δίνεται μια εικόνα της αίθουσας. Οι γκρι θέσεις είναι πιασμένες. Στην κόκκινη θέση κάθεται ο Μοχάμεντ / Γιώργος, ενώ οι πράσινες θέσεις είναι ελεύθερες.

Ποια από τις πράσινες θέσεις θα επιλέγατε; (Κυκλώστε την)

